

STORTINGET

Innst. 221 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:53 S (2020–2021)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Jensen, Audun Lysbakken, Erlend Wiborg og Solfrid Lerbrekk om et anstendighetsløft for pensjonister

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen snarest fremme de nødvendige forslag for å sikre at landets pensjonister ikke taper kjøpekraft så lenge lønnsinntakene eller ikke gjør det. Prinsippet legger regulering av trygdeoppgjørene som gjennomsnitt av lønns- og prisvekst til grunn. Ordningen bør få virkning fra 2020.
2. Stortinget ber regjeringen opprette en plan for årlig opptrapping av minste pensjonsnivå opp mot EUs fattigdomsgrense (EU60), hvor første steg i opptrappingsplanen gjennomføres i 2020.
3. Stortinget ber regjeringen innføre forhandlingsrett for pensjonistenes organisasjoner i trygdeoppgjørene ved å legge til grunn at midler mellom beregnet gjennomsnitt av lønns- og prisvekst og lønnsveksten gis til forhandling de årene dette er et positivt beløp. Midlene skal prioriteres til heving av minste pensjonsnivå frem til målet i opptrappingsplanen for minstepensjonistene er nådd. Pensjonistforbundet/SAKO skal stå for forhandlingene på vegne av pensjonistenes organisasjoner.
4. Stortinget ber regjeringen sikre at Stortinget får en

egen sak om trygdeoppgjøret og pensjonistenes inntektsforhold (jf. Meld. St. 4 (2020–2021) Regulering av pensjoner i 2020 og pensjonisters inntektsforhold) til behandling i vårsesjonen, og ikke høstsesjonen som i dag.

5. Stortinget ber regjeringen sørge for at Pensjonistforbundet får plass i TBU på vegne av pensjonistenes organisasjoner.
6. Stortinget ber regjeringen etablere kvartalsvise møter mellom pensjonistenes organisasjoner og regjeringen, der både pensjon og øvrige saker av interesse for pensjonistene kan løftes og drøftes.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 13. november 2020 om statsrådets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 4. desember 2020 følger vedlagt.

Som ledd i komiteens behandling av representantforslaget ble det 6. januar 2021 avholdt høring på ZOOM. Følgende deltok på høringen:

- NHO
- LO
- YS
- UNIO
- Akademikerne
- Pensjonistforbundet
- Landsforbundet for offentlige pensjonister – LOP
- Senior Norge
- FFO
- FØL Norge
- ECONA.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Elise Bjørnebekk-Waagen, Lise Christoffersen, Arild Grande og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tønning Riise, fra Fremskrittspartiet, Gisle Meininger Saudland og lederen Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Solfrid Lerbrekk, og fra Kristelig Folkeparti, Torill Selsvold Nyborg, viser til Representantforslag 53 S (2020–2021) fra representanter fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti med forslag til endringer av dagens regler for opptjening, regulering og utbetaling av pensjon samt drøftinger og forhandlinger om disse forholdene.

Komiteen viser til at dagens pensjonssystem bygges på pensjonsreformen fra 2009–2010. Forarbeidene til reformen begynte da regjeringen Stoltenberg I satte ned Pensjonskommisjonen i 2001 for å se på bærekraften i fremtidige pensjoner, ettersom vi får flere eldre og lever lenger enn før. Dette var hovedgrunnene til at pensjonsreformen ble gjennomført i 2011. Det var bred politisk enighet om innholdet og gjennomføringen og at reformen skal sikre et bærekraftig pensjonssystem også for fremtidige generasjoner. Kommisjonen leverte NOU 2004:1 «Modernisert folketrygd. Bærekraftig pensjon for framtida». Arbeidet ble fulgt opp av regjeringen Bondevik II gjennom St.meld. nr. 12 (2004–2005) Pensjonsreform – trygghet for pensjonene, som var basert på Pensjonskommisjonens sluttrapport. Denne stortingsmeldingen dannet grunnlaget for Stortingets behandling og vedtak av reformens hovedprinsipper, jf. Innst. S. nr. 195 (2004–2005). Regjeringen Stoltenberg II leverte deretter St.meld. nr. 5 (2006–2007) Opptjening og uttak av alderspensjon i folketrygden, om ny modell for opptjening og fleksibelt uttak av pensjon, jf. Innst. S. nr. 168 (2006–2007). Reformen ble endelig besluttet og iverksatt ved Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 37 (2008–2009) Lov om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon), hvor hoveddelen av reformen trådte i kraft fra 2010, jf. Innst. O. nr. 67 (2008–2009). De viktigste endringene i reformen var nye opptjeningsregler, levealdersjustering, fleksibelt uttak fra 62 år og nye regler for regulering av pensjon.

Den endelige reformen ble vedtatt med støtte fra et bredt flertall i Stortinget, bestående av Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti. Endringene ble grundig utredet og baserte seg på flere forlik i Stortinget i 2005, 2007 og 2009 i tillegg til den omfattende høringsrunden regjeringen gjennomførte i forbindelse med utredningsarbeidet av reformen i 2008. Den bakenforliggende tanken var at brede forlik, grundige utredninger og dyp in-

volvering av arbeidslivets parter ville gi et forutsigbart og bærekraftig pensjonssystem som ga trygghet til arbeidstakere, arbeidsgivere og pensjonister. Målet var at pensjonsordningene skulle stå seg over tid og være motstandsdyktige mot enkeltinteresser, skiftende regjeringer og maktforhold i storting og regjering.

Komiteen understreker at pensjonssystemet hviler på tunge samfunnsmessige og helhetlige hensyn. Pensjonsordningene skal sikre Norges aldrende befolkning en levelig pensjon nå og i fremtiden, statens økonomi, velferdssamfunnets bærekraft og at det alltid lønner seg å jobbe.

Komiteen mener det derfor er avgjørende at endringer i pensjonssystemet bygger videre på disse prinsippene. Komiteen mener også tradisjonen med brede forlik og grundige utredninger ved endringer i pensjonssystemet bør videreføres. Det er et gode at folks pensjonsordninger sikres mot stadige omveltninger og ivaretar brede og helhetlige samfunnshensyn som enkeltaktører og særinteresser ikke har for øye.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet er for en rettferdig pensjon til alle. Det innebærer:

- Økt minstenivå i folketrygden gjennom en årlig opptrapping med 4 000 kroner pr. år i tillegg til de årlige trygdeoppgjørene, slik Arbeiderpartiet har foreslått i hvert statsbudsjett siden 2016.
- At «sliterne» i arbeidslivet fortsatt skal ha mulighet til å gå av med pensjon ved fylte 62 år, slik de fikk gjennom pensjonsreformen.
- At yrkesaktive skal være trygge for at de skal ha noe igjen for egen opptjening og ikke ende opp som såkalte nullpensjonister.
- Pensjon fra første krone for alle, både i offentlig og privat sektor.
- Fortsatt delvis skjerming mot levealdersjustering for tidligere uføre alderspensjonister.
- Nye regler for årlig regulering av pensjoner under utbetaling, som hindrer at pensjonister går i minus når andre går i pluss, slik Arbeiderpartiet har foreslått gjentatte ganger siden 2017.

Disse medlemmer viser til representantforslaget og sine merknader og forslag under de respektive forslagene under.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at det at pensjonistene har trygge og gode levekår, bør være et mål for alle. De siste årene har pensjonistene hatt svak inntektsutvikling, og flere pensjonister lever under EUs fattigdomsgrense. Disse medlemmer viser til representantforslaget fra disse partiene, som i samarbeid med Pensjonistforbundet er utformet for å bedre pensjonistenes kår.

Disse medlemmer har fremmet en rekke forslag til midlertidige ordninger som skal sikre bedre og mer rettferdige kår frem til arbeidet med evalueringen av pensjonsreformen er ferdigstilt. Disse medlemmer viser til sine respektive partiers primære standpunkter i spørsmål knyttet til alderspensjon, og understreker at partiene med dette forslaget rekker ut en hånd til partiene som står bak pensjonsreformen, uten å gå på akkord med intensjonene i reformen.

Disse medlemmer viser til forslaget, der forslagsstillerne er enige om at følgende prinsipper legges til grunn:

- Ved regulering av løpende pensjoner skal landets pensjonister ikke tape kjøpekraft så lenge lønns- og mottakere ellers ikke gjør det. Pensjonene skal likevel ikke reguleres høyere enn lønns- og mottakere ellers. Det er et mål at ny reguleringsmodell skal virke allerede fra 2020.
- Det skal lages en forpliktende opptrappingsplan for å øke minste pensjonsnivå opp mot EUs fattigdomsgrense (EU60). Første økning skal gis raskest mulig.
- Pensjonistenes organisasjoner skal ha forhandlingsrett.
- Pensjonistforbundet gis plass i TBU på vegne av pensjonistenes organisasjoner, og det etableres kvartalsvise møter mellom pensjonistenes organisasjoner og regjeringen, der både pensjon og øvrige saker av interesse for pensjonistene kan løftes og drøftes.

For å oppnå disse prinsippene fremmer disse medlemmer en rekke forslag.

Forslag 1 Regulering av løpende pensjoner/pensjoner under utbetaling

Komiteen viser til at forslagsstillerne foreslår å sikre at alderspensjonister ikke taper kjøpekraft så lenge lønns- og mottakere ellers ikke gjør det. Prinsippet legger regulering av trygdeoppgjørene som gjennomsnitt av lønns- og prisvekst til grunn med virkning fra 2020.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker at dagens reguleringsmodell er en operasjonalisering av hovedmålene i pensjonsforliket, og at det var pensjonsforliket fra 2005 som slo fast prinsippet om at løpende alderspensjon over tid skulle reguleres med gjennomsnittet av pris- og lønnsveksten.

Flertallet poengterer at prinsippet ble tiltenkt gjennomført ved å regulere pensjonen i tråd med lønnsveksten og deretter foreta et fast fratrukk i alderspensjonen på 0,75 pst. det aktuelle reguleringsåret. Hensikten var blant annet å gjøre det enklere å fastsette forholds- og delingstallene slik at uttaksreglene forble

nøytrale. I enkelte år vil alderspensjonister kunne oppleve realnedgang i pensjonen når arbeidstakerne får en svak, men positiv realvekst. Beregninger fra tidspunktet da Stortinget vedtok ordningen, viste likevel at reguleringsmodellen over tid ville gi samme resultatet som å regulere løpende pensjoner med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten. Etter pensjonsforliket var det en realvekst i pensjonene i perioden 2010–2014, men etter det store oljeprisfallet som påvirket norsk økonomi de neste årene, ble det en negativ realvekst for pensjonister i 2015–2018. Dette snudde til en svak positiv realvekst i både 2019 og 2020, som var forventet å fortsette i en normalsituasjon. Gitt de økonomiske konsekvensene av utbruddet av covid-19 er det grunn til å tro at denne realveksten uteblir, og at det derfor er gode grunner til å se på reguleringen for årene som kommer.

Flertallet påpeker at reguleringen av alderspensjon er et sentralt vurderingstema i mandatet til utvalget som evaluerer pensjonsreformen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at reglene for regulering av folketrygdens alderspensjon under utbetaling benyttes også i en rekke øvrige pensjonsordninger og henger sammen med andre elementer i pensjonssystemet. Dette flertallet viser til at da Stortinget i 2009 sluttet seg til forslagene om at Stortingets vedtak fra 2005 om å regulere pensjoner med gjennomsnitt av lønns- og prisvekst skulle gjennomføres ved å regulere med lønnsveksten og deretter gjøre et fast fradrag, var dette begrunnet med at det ville gjøre det enklere å fastsette forholds- og delingstallene slik at uttaksreglene er nøytrale, samt at vilkårsprøvingen for uttak før 67 år ville bli enklere.

Dette flertallet viser til at en omlegging til å regulere med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst blant annet vil kreve en vurdering av hvordan delings- og forholdstallene skal fastsettes, og hvordan vilkåret for å ta ut alderspensjon før 67 år skal gjennomføres. Dette flertallet mener at en omlegging av reglene for regulering også må ta hensyn til disse forholdene, og viser til at utvalget som skal evaluere pensjonsreformen, i sitt mandat har blitt bedt om å utrede dette.

Dette flertallet peker på at dersom en sammenlikner de to reguleringsmodellene for perioden 2011–2019, er det klart at dagens modell i perioden 2011–2013 ga en høyere vekst i alderspensjon enn en gjennomsnittsberegning ville gjort, men noe lavere i perioden 2014–2019 enn om pensjonene var regulert med en gjennomsnittsberegning. Samlet utbetaling til pensjonistene i perioden 2011–2019 ville blitt noe lavere dersom reguleringen hadde fulgt gjennomsnittet av lønns- og prisveksten.

Dette flertallet viser til at rapporten «Høy inntektsvekst for de eldre» fra Statistisk sentralbyrå (SSB,

2019), slår fast at eldre de siste 10 årene har opplevd sterk samlet inntektsvekst, selv om veksten har avtatt noe de siste årene. Både i perioden 2007–2011 og 2011–2017 hadde de på 62 år og eldre en gjennomsnittlig realvekst i samlet inntekt på 13 pst.

Dette flertallet viser imidlertid til at menn, også blant eldre, har høyere inntekt enn kvinner, at eldre over 70 år har hatt en svakere inntektsvekst enn eldre under 70 år, og at det har sammenheng med pensjonsreformen og muligheten for å kombinere arbeid og pensjon.

Dette flertallet viser til at realveksten pensjonene med dagens pensjonsregime i var positiv i perioden 2011–2014, mens den var negativ i perioden 2015–2018 som følge av situasjonen i økonomien. Dette snudde til en svak realvekst i 2019 og 2020, og utsiktene for norsk økonomi viste at dette var forventet å styrke seg i årene fremover. Dette ville bedret realveksten og kjøpekraften for pensjonistene i henhold til intensjonen med nåværende regulering – å gi en langsiktig, forutsigbar inntektsutvikling som følger av den generelle lønnsutviklingen i samfunnet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at den pågående pandemien gjør utsiktene i norsk økonomi usikre, og det er grunn til å forvente flere nye år med svak eller negativ realvekst med dagens regulering. Derfor er det grunn til å se på reguleringen nå.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å legge frem et lovforslag for Stortinget om å regulere løpende pensjoner med gjennomsnittet av pris- og lønnsvekst, som får virkning fra 2022.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet har fremmet et slikt forslag i Stortinget ved gjentatte anledninger siden 2017, for å hindre at pensjonister går i minus når andre går i pluss, som gang på gang er blitt nedstemt, blant annet med stemmene fra Fremskrittspartiet. Disse medlemmer registrerer med tilfredshet at det nå er flertall i Stortinget for å støtte Arbeiderpartiets forslag, jf. Stortingets vedtak om slik regulering for trygdeoppgjøret for 2021. Disse medlemmer viser til Stortingets vedtak om at prinsippet skal gjelde for oppgjøret for 2021, og forutsetter at regjeringen følger opp Stortingets vedtak.

Disse medlemmer viser videre til at en omlegging til gjennomsnitt av lønn og pris er lovmessig komplisert. Disse medlemmer mener derfor at regjeringen bør gi pensjonsutvalget et tillegg til mandatet om å fremme lovforslag til nye lovbestemmelser om regulering av pensjoner som gjennomsnitt av lønn og pris, i

tide til at nye lovbestemmelser kan gjøres gjeldende fra og med trygdeoppgjøret 2022.

Disse medlemmer viser til at representantforslaget forutsetter at regulering som gjennomsnitt av lønn og pris også skal gjelde for oppgjøret for 2020, og viser til omtale i Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett for 2020 samt forslag under trontaledebatten 2020, finansdebatten 2020 for budsjettet 2021 og i ny saldering av statsbudsjettet for 2020, jf. Innst. 180 S (2020–2021). Videre viser disse medlemmer til at Meld. St. nr. 4 (2020–2021) om trygdeoppgjøret for 2020 behandles parallelt med representantforslaget, og at en samlet komité er innforstått med at alle forslag vedrørende trygdeoppgjøret for 2020 behandles i denne innstillingen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med trygdeoppgjøret for 2021 legge inn en kompensasjon for trygdeoppgjøret 2020 tilsvarende differansen mellom dagjeldende reguleringsprinsipper og regulering som faktisk gjennomsnitt av lønns- og prisvekst.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det gjennom budsjettforliket for 2021 er enighet om en regulering av løpende pensjoner for 2021 som sikrer en økning tilsvarende snittet av lønns- og prisvekst dersom lønnstakerne anslås å få en positiv realvekst, og at pensjonistene ikke taper mer enn lønnstakerne dersom realveksten for lønnstakerne anslås å bli negativ. Dette tilsvarer for 2021 forslag i Representantforslag 53 S (2020–2021) om å sikre at landets pensjonister ikke taper kjøpekraft så lenge lønsmottakerne ellers ikke gjør det, og at prinsippet legger regulering av trygdeoppgjørene som gjennomsnitt av lønns- og prisvekst til grunn. Disse medlemmer mener denne endringen ikke bare kan ha virkning for 2021.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme de nødvendige forslag for å sikre at landets pensjonister ikke taper kjøpekraft så lenge lønsmottakerne ellers ikke gjør det. Det fattes nødvendige vedtak i vårsesjonen 2021. Prinsippet legger regulering av trygdeoppgjørene som gjennomsnitt av lønns- og prisvekst til grunn. Trygdeoppgjøret i 2021 må også ta høyde for tapt kjøpekraft i 2020, slik at dette kompenseres for.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at det er vanskelig å anslå administrative kostnader og konsekvensene

knyttet til omregningen dersom reguleringen gis tilbakevirkende kraft. Det vil dreie seg om om lag 1 million saker som skal reguleres på nytt fra 1. mai 2020.

Disse medlemmer understreker at Navs maskinelle jobb som benyttes for å regulere pensjonister og uføretrygdede, ikke kan benyttes til å utføre omregningen. Det medfører at en eventuell omregning må gjøres med den generelle maskinelle jobben for omregning av ytelsler med et stort omfang. Denne mangler imidlertid funksjonalitet til å kunne beregne saker på nytt som av ulike grunner har mangler i grunnlaget for beregningen slik den ordinære jobben for regulering har. Det vil derfor medføre at en del saker må håndteres manuelt. Anslagsvis vil det minimum være cirka 25 000 saker som må behandles manuelt, trolig betydelig flere.

Disse medlemmer viser til at omregning med virkning fra 1. mai 2020 kan gjennomføres seks måneder etter at Nav får beskjed om at endringen skal gjennomføres. Deretter skal de sakene som faller ut til manuell behandling etter hovedkjøringen, behandles, et arbeid som trolig vil ta tre til fem måneder. Men det vil mest sannsynlig medføre at saksbehandlingstiden for andre saker vil øke betydelig.

Disse medlemmer peker på at de administrative kostnadene på et svært usikkert grunnlag er grovt estimert til om lag 13 mill. kroner. Det forutsetter at Nav får tilført nødvendige midler. Det må tas høyde for at eventuelle komplikasjoner kan dukke opp ved nærmere analyse av oppgjørene.

Disse medlemmer vil fremheve Arbeids- og sosialdepartementets tilbakemelding på forslaget, som viser at gjennomføringen vil kunne få konsekvenser for annet pålagt arbeid på pensjonsområdet, for eksempel etterlattereformen, moderniseringen av folkeregisteret og endringer i forbindelse med at det ikke skal innvilges nye barnetillegg fra 1. januar 2022.

Komiteens medlem fra Senterpartiet går inn for å fjerne prinsippet om å regulere pensjon i tråd med lønnsveksten og deretter foreta et fast trekk i alderspensjonen på 0,75 pst. det aktuelle reguleringsåret. Dette medlem vil erstatte dagens system med prinsippet om regulering av trygdeoppgjørene som gjennomsnitt av lønns- og prisveksten. Prinsippet skal gjelde i alle år uansett om det blir reallønnsoppgang eller det er reallønnsnedgang for lønnsnettakerne.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem egen sak om endring av reguleringsprinsippene for løpende pensjoner fra lønnsutvikling fratrukket 0,75 pst. til gjennomsnitt av lønns- og prisvekst.»

Forslag 2 Minste pensjonsnivå

Komiteen viser til at forslagsstillerne ønsker en plan for årlig opptrapping av minste pensjonsnivå opp mot EUs fattigdomsgrense (EU60), hvor første steg i opptrappingsplanen gjennomføres i 2020.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, understreker at det er generell enighet om at det er viktig at alle har et nivå på pensjonen som gir grunnlag for en god og verdig alderdom. Samtidig er det verdt å understreke at prinsippet om at det alltid skal lønne seg å jobbe, samt å beholde flest mulig i arbeid lengst mulig, er et bærende hensyn bak pensjonsreformen. For å opprettholde legitimiteten i pensjonssystemet må det være en sammenheng mellom hva man mottar, og hva som betales inn. I tillegg er det innebygget en solidaritet mellom de som har deltatt i arbeidslivet, og de som ikke har hatt full opptjening, gjennom en fordeling mellom disse. Ved å øke minste pensjonsnivå til EU60 vil egen arbeidsinnsats i mindre grad påvirke pensjonsnivået til de lavest lønnede i arbeidslivet. Dagens minste pensjonsnivå i EU60 beregner ikke inn verdien av offentlige tjenester, der det er stor ulikhet mellom det offentlig finansierte helse- og omsorgstilbudet i de ulike landene.

Flertallet viser til at Arbeids- og velferdsdirektoratet har anslått at de årlige merutgiftene ved forslaget i 2050 vil være 47 mrd. kroner, forutsatt at økningen også gjøres gjeldende i ny alderspensjon som er under innfasing. I tillegg vil det kunne komme indirekte utgifter med tanke på tilpasninger til regelverket.

Flertallet viser til at målet med pensjonsreformen er å gjøre pensjonssystemet økonomisk og sosialt bærekraftig. Aldringen av befolkningen innebærer at levealdersjusteringen er sentral for å sikre den økonomiske bærekraften, mens muligheten til å stå lenger i arbeid og opprettholde et godt pensjonsnivå er sentralt for å sikre den sosiale bærekraften.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at økende avgangsalder imidlertid ikke er tilstrekkelig for å sikre den sosiale bærekraften, og det må vurderes om det er behov for ytterligere tiltak for å opprettholde denne, slik at ikke pensjonsreformen fører til økte forskjeller mellom pensjonister, både mellom generasjoner og innad i hver generasjon.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser også til at pensjonsnivået til den enkelte har sammenheng med inntektsnivået en hadde som yrkesaktiv. Personer med lav eller ingen tidligere inntekt er midlertid også sikret alderspensjon på et minstenivå. Pensjonssystemets sosiale bærekraft krever at dette

minstenivået er tilstrekkelig, ikke bare for dagens pensjonister, men også for framtidige pensjonister.

Flertallet viser til at Stortinget i vedtak 6. oktober 2020 ba regjeringen legge frem forslag om å øke minstepensjonene, og at det i statsbudsjettet for 2021 er bevilget midler til en økning av minste pensjonsnivå for enslige fra 1. juli 2021.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at tidligere har regjeringen Solberg økt grunnpensjonen for gifte og samboende, økt tillegget i minstepensjon til enslige minstepensjonister med 4 000 kroner i tre omganger og økt minstepensjonen til gifte og samboende alderspensjonister.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, understreker samtidig at minstenivåene bør stå i et rimelig forhold til pensjonsnivået til de som har deltatt i arbeidslivet. Det er viktig at man får pensjonsmessig uttelling av å stå i arbeid. Flertallet viser til at utvalget som skal evaluere pensjonsreformen, har fått i oppdrag å redegjøre for utviklingen i minstenivåer og vurdere levealdersjusteringen av minstenivå i lys av forventet avgangsmønster fremover.

Flertallet viser til at økte minstenivåer vil medføre at færre oppfyller kravet for uttak av alderspensjon før fylte 67 år. Jo større økningen i minstenivåene er, jo større blir effekten. Et vesentlig høyere minstenivå enn i dag vil derfor føre til at klart færre får oppfylt pensjonsreformens prinsipp om valgfri pensjonsalder fra 62 år. Beregninger fra Arbeids- og velferdsdirektoratet indikerer at en økning av minstepensjonsnivå til EU60 vil føre til at tilnærmet ingen uten rett til AFP vil oppfylle vilkåret for uttak fra 62 år, og svært få fra 63 år.

Flertallet viser til at legitimiteten i pensjonssystemet hviler på at alderspensjonistene, både fra i dag og fremover, har en tilstrekkelig inntektssikring i sin alderdom. Nivået på alderspensjonen fra folketrygden er et viktig element for å sikre pensjonistene en tilstrekkelig inntektssikring, men også andre ytelser og stønader er en del av helhetsbildet. Det er selvsagt viktig å følge utviklingen i pensjonistenes samlede inntektssikring.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å orientere Stortinget på egnet måte om Pensjonsutvalgets vurderinger når det gjelder minstenivåer, samt hvordan Pensjonsutvalgets innstilling vil bli fulgt opp.»

«Stortinget ber regjeringen om at den årlige meldingen til Stortinget om regulering av pensjoner og pensjonisters inntektsforhold rapporterer om utviklin-

gen i antall mottakere av minste pensjonsnivå, samt utviklingen i lavinntekt blant alderspensjonistene.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet som første parti i forbindelse med statsbudsjettet for 2016 foreslo å øke minstenivået i folketrygden for enslige stønadsmottakere, ikke bare for alderspensjonister, men for alle stønadsmottakere i trygden. Disse medlemmer viser til at et slikt forslag aldri er kommet fra regjeringen Solberg, heller ikke da Fremskrittspartiet var medlem av regjeringen, herunder den perioden da Fremskrittspartiet selv hadde statsråden i Arbeids- og sosialdepartementet. Disse medlemmer viser til at Kristelig Folkeparti i budsjettforhandlingene med daværende regjeringspartier, herunder Fremskrittspartiet, fikk gjennomslag for å støtte Arbeiderpartiets forslag, men bare for enslige alderspensjonister. Disse medlemmer er fornøyde med støtte til sitt forslag hva gjelder alderspensjonister, men beklager at andre med lave ytelser ble oversett. Disse medlemmer viser videre til at Arbeiderpartiets forslag i statsbudsjettet for 2020 om å øke minstepensjonene til enslige alderspensjonister med 4 000 kroner ble nedstemt, etter at Kristelig Folkeparti hadde gått inn i regjering.

Disse medlemmer viser til representantforslaget om en forpliktende plan for opptrapping av minste pensjonsnivå til EUs fattigdomsgrense på 60 pst. av medianinntekten. Disse medlemmer viser til sine forslag om en opptrapping av minstenivået med 4 000 kroner pr. år. Disse medlemmer mener at minstenivået fortsatt bør trappes opp, men at det endelige nivået må vurderes i forhold til minstenivået for andre stønadsmottakere og yrkesaktive med lave inntekter, at yrkesaktive skal få igjen for sin opptjening og ikke bare ende opp som såkalte «nullpensjonister», og at man ikke skal begrense «sliterne» sin mulighet til å kunne gå av med pensjon fra 62 år. I forbindelse med sistnevnte viser disse medlemmer til bestemmelsen om at for å kunne gå av med pensjon ved 62 år, må man etter levealdersjustering ved 67 år ha en pensjon som minst tilsvare minstenivået i trygden.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser i den forbindelse til statsrådets svar, som viser at man for å nå et pensjonsnivå på EU60 gjennom egen opptjening må ha hatt en lønn på 750 000 kroner i 40 år, alternativt 500 000 kroner for å kunne gå av med pensjon (AFP) fra 62 år. Flertallet viser til at folketrygden inneholder et omfordelende element fra dem med høy opptjening til dem med lav, samtidig som det skal være et visst samsvar mellom innbetaling til trygden og det man får igjen i pensjon. Disse medlemmer mener

at dette prinsippet er viktig for å sikre folketrygdens legitimitet og oppslutningen om den.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen be pensjonsutvalget vurdere hva som er et rimelig minstenivå i folketrygden for ulike stønadsgupper, herunder vurdert opp mot hensynet til sliternes mulighet til å gå av med pensjon fra 62 år, og hva som er rimelig i forhold til yrkesaktives rettmessige forventninger om å få noe igjen for sin innbetaling av trygdeavgift.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til forslag fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti:

«Stortinget ber regjeringen sikre at beløpet på 4 000 kroner vedtatt i desember 2020 videreføres som en permanent økning av minstepensjonen for enslige, fra 1. januar 2021, og legge dette på toppen av trygdeoppgjøret for 2021.»

Disse medlemmer støtter forslaget, siden det er likelydende med Arbeiderpartiets forslag, som ble nedstemt av flertallet, herunder Fremskrittspartiet, i Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2021, slik samme forslag fra Arbeiderpartiet også ble i 2020.

Disse medlemmer viser til Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2021, der Arbeiderpartiets forslag om en økning av minste pensjonsnivå for enslige med 4 000 kroner, som en permanent økning, ikke fikk flertall. Disse medlemmer viser i den forbindelse også til Innst. S 180 (2020–2021) om ny saldering av statsbudsjettet for 2020, der et flertall bestående av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne foreslo en engangsøkning på 4 000 kroner i minste pensjonsnivå for enslige som var pensjonister i 2020, men som flertallet forutsatte ikke skulle ha varig virkning. Disse medlemmer viser samtidig til mindretallsforslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, som forutsatte at et tilsvarende tillegg til enslige alderspensjonister for 2020 skulle vurderes gjort permanent i 2021. Disse medlemmer registrerer at Fremskrittspartiet nå, i løpet av et par måneder, har skiftet standpunkt.

Disse medlemmer viser videre til budsjettforliket 2021 mellom Fremskrittspartiet og regjeringen, herunder Stortingets vedtak om å øke minstepensjonene for enslige med 5 000 kroner i året med virkning fra 1. juli 2021. Disse medlemmer forutsetter at Stortingets vedtak om økte minstepensjoner med virkning fra 1. juli 2021 var ment som et permanent tillegg som ikke skal gå til fradrag i det ordinære trygdeoppgjøret for 2021.

Disse medlemmer viser videre til at det fremstår som noe uklart om forslagene fra Fremskrittspartiet

og Sosialistisk Venstreparti kun skal gjelde for personer med minsteytelser etter gammel ordning, eller om de også omfatter pensjonister med minsteytelser etter ny ordning. Disse medlemmer viser til sitt forslag om at pensjonsutvalget bør vurdere hva som er et rimelig minstenivå i folketrygden for ulike typer ytelser, og at det må omfatte både gammel og ny folketrygd.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at minstepensjonister lever under EUs fattigdomsgrense. Mange vil være avhengige av andre støtteordninger som bostøtte og supplerende sosialhjelp for å klare seg i hverdagen. Det er gjort flere særskilte og viktige økninger for minstepensjonistene de siste årene som har bedret situasjonen, men dette er etter disse medlemmers syn likevel ikke tilstrekkelig. Disse medlemmer foreslår derfor en videre opptrapping for minstepensjonistene som skal løfte minstenivået opp mot fattigdomsgrensen.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen inkludere en opptrappingsplan for minstepensjon i de årlige pensjonsoppgjørene slik at nivået økes med 7 500 kroner årlig, med virkning fra 1. mai hvert år, frem til minstepensjonen når fattigdomsmålet EU60.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag

«Stortinget ber regjeringen sikre at beløpet på 4 000 kroner vedtatt i desember 2020 videreføres som en permanent økning av minstepensjonen for enslige, fra 1. januar 2021, og legge dette på toppen av trygdeoppgjøret for 2021.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil understreke at nivået på minstepensjonene er en meget viktig del av fordelingspolitikken overfor eldre og uføre i samfunnet.

Kostnadsnivået i Norge er høyt, og for mange, spesielt enslige, er de faste kostnadene svært tyngende i hverdagslivet. Mange minstepensjonister, spesielt enslige, har derfor store vanskeligheter med å få pengene til å strekke til for nødvendig livsopphold og utgifter hver måned.

Dette medlem viser til at Senterpartiet systematisk har foreslått heving av minstepensjonene til enslige i en årrekke. Dette arbeidet må fortsette. Senterpartiet går derfor inn for en videre opptrappingsplan.

Dette medlem viser til at Senterpartiet ikke har tatt stilling til fremtidig nivå for minstepensjonene, og kan derfor ikke støtte forslaget fra Sosialistisk Venstre-

parti og Fremskrittspartiet som har referanse til EUs fattigdomsgrense (EU60).

De tte medlem vil understreke at blant annet det sosiale sikkerhetsnettet og helsevesenet i Norge er betydelig bedre utbygget enn i de fleste EU land. Derfor er en sammenligning med EU-nivå ikke riktig.

Det er også viktig å merke seg at Sosialistisk Venstrepartis og Fremskrittspartiets forslag 2 i Representantforslag 53 S (2020–2021) er presist upresist «øke minstepensjonsnivået opp mot EUs fattigdomsgrense (EU60)». Utad gir spesielt Fremskrittspartiet uttalelser som sier at «minstepensjonen skal på EU60-nivå», mens forslaget altså ikke forplikter partiet til å realisere dette nivået. Nå har Sosialistisk Venstreparti og Fremskrittspartiet ved denne komitébehandlingen endret forslaget til «frem til minstepensjonen når fattigdomsmålet EU60». Det er presist. Men jeg vil påpeke at det altså er en annen realitet enn det opprinnelige forslaget.

Forslag 3 Forhandlingsrett for pensjonistenes organisasjoner

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, viser til at forslagsstillerne vil innføre en «forhandlingsrett for pensjonistenes organisasjoner i trygdeoppgjørene ved å legge til grunn at midler mellom beregnet gjennomsnitt av lønns- og prisvekst og lønnsveksten gis til forhandling de årene dette er et positivt beløp.» Forslagsstillerne ønsker videre at disse midlene skal prioriteres til heving av minste pensjonsnivå frem til målet i opptrappingsplanen for minstepensjonistene er nådd. Pensjonistforbundet/SAKO skal stå for forhandlingene på vegne av pensjonistenes organisasjoner.

Komiteen fastslår at Stortinget i 2009 vedtok at reglene for regulering av pensjon under opptjening og utbetaling skulle lovfestes.

Komiteen poengterer at en lovfestet ordning gir forutsigbarhet for inntektsutviklingen til hver enkelt pensjonist og gir mulighet til å fremskrive fellesskapets kostnader til pensjonene fremover i tid. Samtidig gir dette lovvernet mindre fleksibilitet med tanke på endringer i pensjonsreguleringen. Komiteen slår fast at opparbeidede pensjoner ikke vil ha det samme vernet mot plutselige endringer dersom pensjonsreguleringen skal være gjenstand for forhandlinger fremfor å være lovfestet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at Stortinget i 2009 vedtok at reglene for regulering av pensjon under opptjening og utbetaling skulle lovfestes. Lovfestingen gir trygghet og forutsigbarhet for verdiutviklingen i pensjonene, og for verdiutvikling av pensjoner under opptjening. Dersom det

åpnes for at verdiutviklingen av pensjoner under utbetaling skal bestemmes i årlige forhandlinger, vil tryggheten som ligger i lovfestingen, opphøre. Personer som har tjent opp pensjon gjennom eget arbeid gjennom et langt arbeidsliv, vil ikke lenger kunne stole på at de kan forvente å få utbetalt dette som pensjonister. Representantforslaget innebærer at deler av verdien av den opptjente pensjonen, som fordeles som årlig pensjon over hele perioden som pensjonist, kan benyttes til å finansiere en høyere utvikling i minstepensjon for de som ikke har deltatt i arbeidslivet. Flertallet viser til at det bare er Pensjonistforbundet/SAKO (og SAFO) som ønsker forhandlinger. Andre organisasjoner som deltar i trygdedrøftingene, har uttalt at de ikke ønsker dette. Flertallet støtter derfor ikke forslaget om å gi Pensjonistforbundet/SAKO forhandlingsrett på vegne av pensjonistenes organisasjoner.

Flertallet viser til pensjonsreformen om regulering av pensjon som gjennomsnitt av lønn og pris. Forslag 3 i representantforslaget betyr i realiteten at fremtidig ramme for pensjonsoppgjørene skal tilsvare regulering lik lønn, og bryter derfor med pensjonsforliket. Forslaget innebærer dessuten at flere av partene i trygdeoppgjørene, herunder arbeidstakerorganisasjonene, ikke får ta del i viktige deler av fremtidige trygdeoppgjør, noe flertallet ikke støtter.

Flertallet ser imidlertid at organisasjonene kan ha behov for å reise andre spørsmål i forbindelse med trygdeoppgjørene. Flertallet mener at dette kan løses gjennom en bestemmelse om at andre spørsmål som er viktige for pensjonistene, kan reises i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene. Flertallet mener at en forhåndsdefinert pott vil begrense muligheten for det som kan tas opp.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at forslag 3 om forhandlingsrett for et beløp som utgjør differansen mellom de lovfestede rammene for trygdeoppgjørene lik gjennomsnitt av lønns- og prisveksten og regulering lik lønnsveksten, setter til side Stortingets vedtak om pensjonsreformen, ved i realiteten å sette fremtidige rammer for trygdeoppgjøret lik lønnsveksten. Disse medlemmer viser til at rammene for trygdeoppgjøret fra og med 2011 utgjør summen av regulering av minsteytelser og uføretrygd som lønn og øvrige pensjoner som gjennomsnitt av lønn og pris.

Disse medlemmer viser til pensjonsreformen, som ble vedtatt av et bredt flertall i Stortinget, bestående av Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti, Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, og deretter med tilslutning fra Fremskrittspartiet i regjering. Disse medlemmer viser til sine forslag i Stortinget helt siden 2016 om en ekstraordinær økning av minsteytelsene i folketrygden på 4 000 kroner pr. år, som et til-

legg til de rammene som fremgår av pensjonsforliket. Disse medlemmer viser til pensjonsutvalget som innen 1. mars 2022 skal vurdere mulige justeringer for å sikre pensjonssystemets økonomiske og sosiale bærekraft, og forutsetter at utvalget også vurderer hva som er et rimelig nivå på folketrygdens minsteytelse i fremtiden, både når det gjelder alderspensjon og andre minsteytelse i folketrygden, som for eksempel uføretrygd og overgangsstønad for enslige forsørgere.

Disse medlemmer viser til sine forslag siden 2016 om å øke minstenivået for enslige med minsteytelse med 4 000 kroner pr. år, som tilsvarer et beløp på 150–200 mill. kroner, samt til Stortingets enstemmige vedtak om opptrapping av folketrygdens minsteytelse under trontalen 2020. Disse medlemmer er innstilt på at dette beløpet i stedet kan tilbys til forhandling som et tillegg til det som følger av rammene for de årlige pensjonsoppgjørene, frem til Stortinget har behandlet forslag fra pensjonsutvalget om fremtidig nivå på folketrygdens minsteytelse, men ikke som et beløp som skal legges inn i rammene for trygdeoppgjøret, i strid med pensjonsreformen.

Disse medlemmer forutsetter at forslag nr. 4 i representantforslaget om at trygdeoppgjørene igjen skal legges frem for Stortinget til reell behandling i vårsesjonen, blir vedtatt.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til regelfesting om at organisasjonene i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene kan forhandle om andre spørsmål med betydning for pensjonistene, utenfor de rammene pensjonsforliket setter, og der eventuelle budsjettkonsekvenser forutsettes innarbeidet i revidert budsjett.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til regelfesting om at organisasjonene i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene kan forhandle om andre spørsmål med betydning for pensjonistene.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til forslag fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti om å gi pensjonistene forhandlingsrett, men viser samtidig til at det legges sterke begrensninger på hva det kan forhandles om. Det presiseres at det ikke kan forhandles om økning av pensjonene ut over den rammen som lovverket setter for fremtidig regulering av pensjoner som gjennomsnitt av lønn og pris, som lønn for minstepensjon og uføretrygd. Disse medlemmer støtter dette.

I representantforslaget, utarbeidet i samarbeid med Pensjonistforbundet, er det ikke lagt slike begrensninger. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets forslag ovenfor om å regelfeste retten til at andre forslag enn regulering av pensjon kan tas opp og forhandles om i tilknytning til de årlige trygdeoppgjørene, gir større spillerom for organisasjonene enn forslaget fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti støtter innføring av forhandlingsrett mellom landets pensjonister og staten.

For å forberede Stortingets behandling av trygdeoppgjøret er det etter disse medlemmers vurdering riktig å trekke pensjonistorganisasjonene aktivt med gjennom å gi dem forhandlingsrett overfor staten. Resultatet av disse forhandlingene, enten det blir brudd eller enighet, fremmes så i en proposisjon fra regjeringen til Stortinget. På dette grunnlag fatter så Stortinget sin endelige beslutning i tråd med Grunnloven § 75.

Rammene for disse forhandlingene må avklares presist av Stortinget slik at den lovfestede regulering av pensjon under opptjening og utbetaling må følges. Stortinget må videre gjennom stortingsbehandling presist klargjøre rammene for forhandlingene som skal foretas hver vår. Disse forhandlingene skal ikke kunne brukes til å redusere eller øke den enkelte pensjonist sin løpende regulering av pensjonen fastsatt i lov.

Stortinget avsetter en pott etter nærmere prinsipper som det skal forhandles om. Denne potten kan eksempelvis brukes til å øke minstepensjonen eller til ulike seniorpolitiske tiltak.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gi forhandlingsrett for pensjonistenes organisasjoner i trygdeoppgjøret. Pensjonistforbundet/SAKO skal stå for forhandlingene på vegne av pensjonistene.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil understreke at bevilgninger til å gjennomføre trygdeoppgjørene er fordelingspolitikk som Stortinget, jf. Grunnloven § 75, har ansvaret for.

For å forberede Stortingets behandling av trygdeoppgjørene er det etter Senterpartiets vurdering riktig å trekke pensjonistorganisasjonene aktivt med gjennom å gi dem forhandlingsrett ovenfor staten. Resultatet av disse forhandlingene, enten det blir brudd eller enighet, er altså en forberedelse til Stortingets vedtak.

Rammene for disse forhandlingene må avklares presist slik at lovfestede regulering av pensjon under opptjening og utbetaling må følges. Stortinget må gjennom sin behandling av de årlige trygdeoppgjørene pre-

sist klargjøre rammene for forhandlingene ut over de lovfestede reglene.

Etter Senterpartiets vurdering er det fornuftig å avsette en økonomisk ramme (pott) til forhandling om eksempelvis heving av minstepensjoner, tiltak for pensjonister for å styrke den digitale kompetansen og fremme den kulturelle spaserstokken. Videre bør pensjonistorganisasjonene i større grad involveres i benyttelsen av tiltak og penger som fremmer samarbeidet i kommunene mellom eldreråd/pensjonistorganisasjonene og det som kommunen har ansvaret for. På denne måten blir pensjonistene sterkere involvert i samhandlingen mellom dem (pensjonistorganisasjonene) som ideell sektor og det offentlige. Derved gis disse organisasjonene rettigheter og plikter i tråd med det beste i norsk samarbeidstradisjon.

Forslag 4 Stortingets behandling av trygdeoppgjøret

Komiteen viser til at forslagsstillerne ønsker at Stortinget får en egen sak om trygdeoppgjøret og pensjonistenes inntektsforhold (jf. Meld. St. 4 (2020–2021)) Regulering av pensjoner i 2020 og pensjonisters inntektsforhold) til behandling i vårsesjonen, og ikke høstsesjonen som i dag.

Komiteen viser til at midlene for å gjennomføre trygdeoppgjøret blir bevilget over det ordinære statsbudsjettet. Regjeringen legger derfor frem en egen sak om trygdeoppgjøret i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet i Stortinget. Stortinget som bevilgende myndighet står fritt til å justere midlene avsatt til trygdeoppgjørene. Slike justeringer har også forekommet ved en rekke anledninger.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at midlene som er nødvendig for å gjennomføre trygdeoppgjøret, fra og med 2016 bevilges i det ordinære budsjettet. Som følge av omleggingen ble trygdeoppgjøret lagt frem som en egen sak i forbindelse med statsbudsjettet, slik at man får koblingen mellom trygdeoppgjøret og ordinær budsjettbehandling. Stortinget har da mulighet til å bevilge midler til pensjonister ut over det som følger av den ordinære reguleringen, noe som også er gjort i flere omganger. Formålet med endringen var å få en mer tydelig debatt om pensjonistenes inntektsutvikling ved å knytte diskusjonen mer direkte til behandlingen av statsbudsjettet, hvor også prioriteringer kan følges av penger gjennom forpliktende vedtak.

Disse medlemmer ser likevel at det er hensyn som taler for å legge frem meldingen i forbindelse med trygdeoppgjøret på våren. Det er naturlig at trygdeoppgjøret avsluttes med en sak i Stortinget i en sammenhengende prosess. Disse medlemmer slutter seg på denne bakgrunn til forslaget om å legge frem en egen sak om trygdeoppgjøret i vårsesjonen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regjeringen Solberg ved finansminister Siv Jensen fra Fremskrittspartiet på egen hånd sluttet å legge trygdeoppgjørene frem for Stortinget. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet helt siden da har fremmet forslag om at trygdeoppgjørene skal til Stortinget til behandling på vanlig måte, men er blitt nedstemt av stortingsflertallet, herunder Fremskrittspartiet. Disse medlemmer viser til representantforslaget og er fornøyd med at det ser ut til at Fremskrittspartiet og regjeringspartiene Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre nå har snudd.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at trygdeoppgjørene er en svært viktig del av fordelingspolitikken i samfunnet. Det er avgjørende viktig at Stortinget ser trygdeoppgjørene i sammenheng med andre lønns- og inntektsoppgjør som Stortinget tar stilling til. Behandling av trygdeoppgjøret må derfor skje på våren, før Stortinget går fra hverandre i juni, slik at dette kan realiseres.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre praksis med at trygdeoppgjørene legges frem som egen sak for Stortinget i vårsesjonen, fra og med trygdeoppgjøret for 2021.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at pensjonistoppgjøret finansieres over Ymse-posten på statsbudsjettet, slik det er gjort frem til og med 2015.»

Forslag 5 Plass i Det tekniske beregningsutvalg (TBU) for pensjonistenes organisasjoner

Komiteen viser til at forslagsstillerne ønsker at Pensjonistforbundet får plass i Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene (TBU) for å representere pensjonistenes organisasjoner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, og Kristelig Folkeparti, peker på at TBUs oppgave er å bidra til koordinert lønnsdannelse og sikre enighet om det tekniske utgangspunktet for lønnsoppgjørene. I utvalget er det derfor arbeidslivets hovedorganisasjoner i tillegg til enkelte departementer og Statistisk sentralbyrå som deltar. Utvalget består i dag av arbeidstakerorganisasjonene Landsorganisasjonen i Norge, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund, Unio og Akademikerne. Fra arbeidsgivernes hovedorganisasjoner møter representanter fra Næringslivets Hovedorganisasjon, Arbeidsgi-

verforeningen Spekter, KS og Hovedorganisasjonen Virke. I tillegg er Arbeids- og sosialdepartementet, Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet representert.

Utvalget er satt sammen av organisasjoner som representerer store medlemsgrupper, kan ta helhetshensyn og som har direkte innflytelse over, samt blir påvirket av lønnsdannelsen. Hovedorganisasjonene representerer også flest pensjonistmedlemmer av organisasjonene og har langt flere slike medlemmer enn Pensjonistforbundet.

Flertallet fremhever at samtlige hovedorganisasjoner enten i den digitale høringen avholdt i arbeids- og sosialkomiteen 6. januar 2021 eller i brev form til komiteen har uttrykt motstand mot å gi en eller flere av pensjonistenes organisasjoner representasjon i TBU.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at tallgrunnlaget for beregning av lønnsveksten, som benyttes ved regulering av grunnbeløpet og pensjoner, skal gjennomgås og drøftes med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner før samlet lønnsvekst fastsettes. Disse medlemmer viser videre til at drøftingsordningen også er formalisert i avtale av 28. november 2014 mellom regjeringen og pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner om regulering av folketrygdens grunnbeløp og pensjoner.

Disse medlemmer viser til at det følger av avtalen at formålet med drøftingene, så langt det er mulig, er å sikre en felles forståelse mellom partene om forutsetningene som skal legges til grunn for reguleringen. Partene skal også vurdere om det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper, og om effekten av dette skal holdes utenfor ved fastsettingen av lønnsveksten. Organisasjonene er gjennom dagens reguleringsregime involvert i trygdeoppjøret gjennom flere drøftingsmøter. Disse medlemmer finner det unaturlig at Pensjonistforbundet skal inngå i TBU.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, og Kristelig Folkeparti, viser til Stortingets høring om saken, der høringsinstansene var tydelig imot forslaget, med begrunnelse at TBU er et utvalg som har som oppgave å fastsette grunnlaget for lønnsoppjørene. Flertallet er enige i den vurderingen og støtter ikke forslaget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Det tekniske beregningsutvalg er vesentlig for å sikre konsensus rundt grunnlaget for lønnsoppjørene. Det er naturlig at det er partene i arbeidslivet som har den sterkeste rollen her. Det er imidlertid slik at utvalgets ar-

beid har avgjørende betydning og danner grunnlaget for trygdeoppjørene og reguleringen av pensjons- og trygdeytelsene i folketrygden. Disse medlemmer mener det er nødvendig at pensjonistene selv er representert i arbeidet med å følge pensjonistenes inntektsutvikling. Som landets største organisasjon for pensjonister er det naturlig at Pensjonistforbundet får delta i beregningsutvalget. Dette vil kunne sørge for at pensjonister og trygdede får tilgang på viktig informasjon, men gir også en mulighet for at Pensjonistforbundet kan bidra med forslag til hva som fremlegges i TBUs rapporter.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil påpeke at Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppjørene (TBU), tidligere omtalt som Aukrustutvalget, er et statlige utvalg som beregner pris- og lønnsvekst og lønnsnivå i forskjellige bransjer i Norge.

Hensikten er at partene i lønnsoppjør skal benytte samme tallgrunnlag i forhandlingene, utvalget utgir årlige rapporter om lønnsstatistikk i Norge. Utvalget skal i tilknytning til inntektsoppjørene legge frem det best mulige tallmessige bakgrunnsmateriale og presentere det i en slik form at uenighet partene imellom om økonomiske forhold så vidt mulig kan unngås.

Dette medlem vil understreke at pensjonistene på samme måte som lønsmottakere, arbeidsgivere og staten har behov for kunnskap og innsyn i bakgrunnsmateriale som legger til rette for Det teknisk beregningsutvalg (TBU) sitt anslag for inneværende års lønns- og prisutvikling og lønnsnivå.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Pensjonistforbundet gis plass i Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppjørene (TBU).»

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil videre understreke at det er viktig at regjeringen har løpende god kontakt med Pensjonistforbundet på vegne av landets pensjonister for å drøfte viktige utfordringer for begge parter.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Pensjonistforbundet får delta på møtene i regjeringens kontaktutvalg.»

Forslag 6 Kvartalsvise møter mellom pensjonistenes organisasjoner og regjeringen

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, viser videre til at forslagsstillerne ønsker å etablere kvartalsvise møter mellom pensjonistenes organisasjoner og regjeringen, der både pensjon og øvrige saker av interesse for pensjonistene kan løftes og drøftes.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at pensjonistenes organisasjoner allerede har flere kontaktpunkter med regjeringen. Pensjonistenes organisasjoner har, sammen med arbeidstakernes organisasjoner, to årlige møter med arbeids- og sosialministeren i forbindelse med statsbudsjettet. Andre berørte departementer deltar også på disse møtene. Møtene avholdes i desember og april. I møtene fremmer pensjonistorganisasjonene sine krav til statsbudsjettet, og departementene kommenterer kravene og følger dem opp i ordinære budsjettprosesser og ev. andre prosesser. I tillegg avholdes det tre møter i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene. I disse møtene deltar også arbeidstakernes og de funksjonshemmedes organisasjoner. Et av disse møtene er på embetsnivå. Det forberedende møtet avholdes i april, mens selve trygdeoppgjøret finner sted i mai.

Dette flertallet viser til at innholdet i møtene, antall deltakere og gjennomføring mv. er avtafestet. Dagens møteopplegg om statsbudsjettet og trygdedrøftingene har spesifikt formål og innhold. Som nevnt deltar også andre organisasjoner i møtene. Dersom det skal gjøres endringer i dagens møteopplegg, må avtalene endres.

Dette flertallet ser at det kan være hensiktsmessig med ytterligere møtepunkter der aktuelle saker som angår pensjonister, kan drøftes. Da det allerede foreligger to møteserier med pensjonistenes organisasjoner, må forholdet til dagens møteopplegg avklares, samt innhold, form og tidspunkt på ev. ytterligere møter.

Dette flertallet mener regjeringen bør følge opp dette gjennom å gå i dialog med pensjonistenes organisasjoner med sikte på å etablere en ordning med kvartalsvise møter mellom regjeringen og pensjonistenes organisasjoner, der saker av betydning for pensjonister kan drøftes.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med pensjonistenes organisasjoner med sikte på å etablere kvartalsvise møter mellom regjeringen og pensjonistorganisasjonene, der saker av betydning for pensjonister kan drøftes.»

Andre forslag

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, er enig i hovedprinsippene i en pensjonsopptjening som gjelder fra første krone i private pensjonsopptjeningsordninger. Pensjonssystemet i Norge må baseres på at arbeid skal lønne seg, og at det – så langt det er praktisk mulig – tjenes opp pensjon på alt inntektsgivende arbeid uavhengig av arbeidets omfang og arbeidstakeres alder. Flertallet ber derfor regjeringen fremme nødvendige forslag til lovendringer som medfører at dagens krav om inntekt over 1 G, 20 pst. stilling og 20 år oppheves. Flertallet mener at det fortsatt vil være hensiktsmessig med enkelte begrensninger knyttet til for eksempel svært korte engasjement, slik det også er i dagens lovverk.

Flertallet understreker at en slik endring vil ha betydelige økonomiske konsekvenser for arbeidsgiversiden, og at deler av norsk næringsliv har store utfordringer som følge av covid-19-pandemien. Flertallet ber derfor regjeringen vurdere om merkostnaden bør kompenseres gjennom en midlertidig skatte- eller avgiftslettelse for næringslivet, f.eks. en tilsvarende reduksjon i arbeidsgiveravgiften i en overgangsperiode på tre år.

Flertallet viser videre til at innføring av pensjon fra første krone og første dag krever lovendringer og vil aller tidligst kunne innføres med virkning fra 1. januar 2022, gitt at det fremmes et lovforslag tidlig nok i 2021 til at det kan behandles og vedtas av Stortinget i løpet av 2021. Flertallet viser også til at arbeidsgruppen har utredet overgangsregler som åpner for at foretakene etter virkningstidspunktet får noe tid til å tilpasse sine pensjonsordninger til nye minstekrav, for eksempel 3 år.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til nødvendige lovendringer for å innføre pensjon fra første krone med sikte på innføring fra 1. januar 2023. Stortinget ber regjeringen vurdere midlertidige, kompenserende økonomiske tiltak for arbeidsgiversiden og overgangsregler som gjør at pensjon fra første krone kan innføres over noe tid, for eksempel 3 år etter virkningstidspunktet.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til sine tidligere forslag om pensjon fra første krone for ansatte i privat sektor, som også har vært spilt inn i samtaler med blant annet Fremskrittspartiet i behandling av denne saken, uten å få gjennomslag. Disse medlemmer viser til det urettferdige i at 1 million ansatte i privat sektor i dag ikke har pensjons-

opptjening for de første 100 000 kronene de tjener pr. år. Disse medlemmer viser videre til at pensjonsopptjening fra første krone nå er innført i folketrygden, slik det også gjelder for de fleste ansatte i offentlig sektor, med unntak av dem som har under 20 pst. stilling. Disse medlemmer mener at denne forskjellbehandling mellom pensjonister må fjernes.

Disse medlemmer ser ingen grunn til å vente med å innføre opptjening av pensjon fra første krone for ansatte i privat sektor til 2023, heller ikke at en slik rettferdig ordning skal gjennomføres gradvis over en treårsperiode.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest ta initiativ til å innføre opptjening av pensjon fra første krone i privat sektor og for ansatte i offentlig sektor, med stillingsprosent under 20 pst., med virkning fra 1. januar 2022.»

Disse medlemmer viser til at høyre regjeringen med støtte fra Fremskrittspartiet har vedtatt å oppheve den delvise skjermingen mot levealdersjustering for tidligere uføre alderspensjonister. Disse medlemmer viser til representantforslagets tittel om anstendighet.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om gjeninnføring av delvis skjerming mot levealdersjustering for tidligere uføre alderspensjonister.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen snarest ta initiativ til å innføre opptjening av pensjon fra første krone i privat sektor og for ansatte i offentlig sektor, med stillingsprosent under 20 pst., med virkning fra 1. januar 2022.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om gjeninnføring av delvis skjerming mot levealdersjustering for tidligere uføre alderspensjonister.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen gi forhandlingsrett for pensjonistenes organisasjoner i trygdeoppgjøret. Pensjonistforbundet/SAKO skal stå for forhandlingene på vegne av pensjonistene.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen sørge for at Pensjonistforbundet gis plass i Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene (TBU).

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til regjelfesting om at organisasjonene i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene kan forhandle om andre spørsmål med betydning for pensjonistene, utenfor de rammene pensjonsforliket setter, og der eventuelle budsjettkonsekvenser forutsettes innarbeidet i revidert budsjett.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen snarest fremme de nødvendige forslag for å sikre at landets pensjonister ikke taper kjøpekraft så lenge lønsmottakerne ellers ikke gjør det. Det fattes nødvendige vedtak i vårsesjonen 2021. Prinsippet legger regulering av trygdeoppgjørene som gjennomsnitt av lønns- og prisvekst til grunn. Trygdeoppgjøret i 2021 må også ta høyde for tapt kjøpekraft i 2020, slik at dette kompenseres for.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen inkludere en opptrapingsplan for minstepensjon i de årlige pensjonsoppgjørene slik at nivået økes med 7 500 kroner årlig, med virkning fra 1. mai hvert år, frem til minstepensjonen når fattigdomsmålet EU60.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen legge frem egen sak om endring av reguleringsprinsippene for løpende pensjoner fra lønnsutvikling fratrukket 0,75 pst. til gjennomsnitt av lønns- og prisvekst.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at pensjonistoppgjøret finansieres over Ymse-posten på statsbudsjettet, slik det er gjort frem til og med 2015.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen sørge for at Pensjonistforbundet får delta på møtene i regjeringens kontaktutvalg.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I–III fremmes av en samlet komité.

Komiteens tilråding IV fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteens tilråding romertall V–VIII fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Komiteens tilråding romertall IX fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteens tilråding romertall X fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen om å legge frem et lovforslag for Stortinget om å regulere løpende pensjoner med gjennomsnittet av pris- og lønnsvekst, som får virkning fra 2022.

II

Stortinget ber regjeringen gjeninnføre praksis med at trygdeoppgjørene legges frem som egen sak for Stortinget i vårsesjonen, fra og med trygdeoppgjøret for 2021.

III

Stortinget ber regjeringen gå i dialog med pensjonistenes organisasjoner med sikte på å etablere kvartalsvise møter mellom regjeringen og pensjonistorganisasjonene, der saker av betydning for pensjonister kan drøftes.

IV

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med trygdeoppgjøret for 2021 legge inn en kompensasjon for trygdeoppgjøret 2020, tilsvarende differansen mellom dagjeldende reguleringsprinsipper og regulering som faktisk gjennomsnitt av lønns- og prisvekst.

V

Stortinget ber regjeringen om å orientere Stortinget på egnet måte om Pensjonsutvalgets vurderinger når det gjelder minstenivåer, samt hvordan Pensjonsutvalgets innstilling vil bli fulgt opp.

VI

Stortinget ber regjeringen om at den årlige meldingen til Stortinget om regulering av pensjoner og pensjonisters inntektsforhold rapporterer om utviklingen i antall mottakere av minste pensjonsnivå, samt utviklingen i lavinntekt blant alderspensjonistene.

VII

Stortinget ber regjeringen be Pensjonsutvalget vurdere hva som er et rimelig minstenivå i folketrygden for ulike stønadsgrupper, herunder vurdert opp mot hensynet til sliternes mulighet til å gå av med pensjon fra 62 år, og hva som er rimelig i forhold til yrkesaktives rettmessige forventninger om å få noe igjen for sin innbetaling av trygdeavgift.

VIII

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til regelfesting om at organisasjonene i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene, kan forhandle om andre spørsmål med betydning for pensjonistene.

IX

Stortinget ber regjeringen sikre at beløpet på 4 000 kroner vedtatt i desember 2020 videreføres som en permanent økning av minstepensjonen for enslige, fra 1. januar 2021, og legge dette på toppen av trygdeoppgjøret for 2021.

X

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til nødvendige lovendringer for å innføre pensjon fra første krone med sikte på innføring fra 1. januar 2023. Stortinget ber regjeringen vurdere midlertidige, kompenserende økonomiske tiltak for arbeidsgiversiden og overgangsregler som gjør at pensjon fra første krone kan innføres over noe tid, for eksempel 3 år etter virkningstidspunktet.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 10. februar 2021

Erlend Wiborg

leder

Heidi Nordby Lunde

ordfører

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

20/4308-

4. desember 2020

Representantforslag 53 S (2020–2021) om et anstendighetsløft for pensjonister

Jeg viser til brev av 13.11.2020 der arbeids- og sosialkomiteen ber om min vurdering av forslag i dokument 8:53 S (2020–2021) fra stortingsrepresentantene Siv Jensen, Audun Lysbakken, Erlend Wiborg og Solfrid Lerbrekk om et anstendighetsløft for pensjonister.

Arbeids- og sosialkomiteen ber om en vurdering av følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen snarest fremme de nødvendige forslag for å sikre at landets pensjonister ikke taper kjøpekraft så lenge lønsmottakerne ellers ikke gjør det. Prinsippet legger regulering av trygdeoppgjørene som gjennomsnitt av lønns- og prisvekst til grunn. Ordningen bør få virkning fra 2020.
2. Stortinget ber regjeringen opprette en plan for årlig opptrapping av minste pensjonsnivå opp mot EUs fattigdomsgrense (EU60), hvor første steg i opptrappingsplanen gjennomføres i 2020.
3. Stortinget ber regjeringen innføre forhandlingsrett for pensjonistenes organisasjoner i trygdeoppgjørene ved å legge til grunn at midler mellom beregnet gjennomsnitt av lønns- og prisvekst og lønnsveksten gis til forhandling de årene dette er et positivt beløp. Midlene skal prioriteres til heving av minste pensjonsnivå frem til målet i opptrappingsplanen for minstepensjonistene er nådd. Pensjonistforbundet/SAKO skal stå for forhandlingene på vegne av pensjonistenes organisasjoner.
4. Stortinget ber regjeringen sikre at Stortinget får en egen sak om trygdeoppgjøret og pensjonistenes inntektsforhold (jf. Meld. St. 4 (2020–2021) Regulering av pensjoner i

2020 og pensjonisters inntektsforhold) til behandling i vårsesjonen, og ikke høstsesjonen som i dag.

5. Stortinget ber regjeringen sørge for at Pensjonistforbundet får plass i TBU på vegne av pensjonistenes organisasjoner.

6. Stortinget ber regjeringen etablere kvartalsvise møter mellom pensjonistenes organisasjoner og regjeringen, der både pensjon og øvrige saker av interesse for pensjonistene kan løftes og drøftes.»

Før jeg kommenterer selve representantforslaget, vil jeg minne om begrunnelsen for og hovedmålsettingene med pensjonsreformen. Pensjonsreformen har primært som mål å sikre et bærekraftig pensjonssystem. Bakgrunnen for reformen er en markert aldring av befolkningen som kom til å stille pensjonssystemet og offentlige finanser ovenfor store utfordringer. Da folketrygdens alderspensjon ble etablert i 1967, sto det nær fire yrkesaktive bak hver pensjonist. Dette forholdstallet var i 2007 blitt redusert til 2,6, og forholdet var forventet å bli redusert ytterligere uten endret politikk. Samtidig var det sterk vekst i gjennomsnittlig pensjon. Pensjonsreformen er derfor svært viktig for bærekraften i velferdsordningene, både fordi den vil dempe veksten i pensjonsutgiftene som andel av BNP når levealderen øker, og fordi den gir vesentlig bedre insentiver til å stå lenger i jobb.

Gjennomføringen av pensjonsreformen har blitt omtalt som et «politisk mirakel». Ifølge rådende statsvitenskapelige teorier skulle det nemlig ikke la seg gjøre å gjennomføre åpenbare innstramminger i pensjonssystemet gjennom vanlige demokratiske prosesser. Jeg tror at grunnen til at det lyktes var brede tverrpolitiske kompromisser, som var grundig utredet og godt forankret. Arbeidet med pensjonsreformen har pågått siden 2001 da regjeringen Stoltenberg I nedsatte Pensjonskommisjonen. Veien mot en fullstendig pensjonsreform har vært en komplisert prosess med en lang tverrpolitisk historie. Den har handlet om å balansere hensynene til ulike yrkesgrupper, kjønn og generasjoner, og om å finne gode kompromisser som står seg over tid.

For at vi skal lykkes med intensjon med pensjonsreformen, og sikre et bærekraftig pensjonssystem, er det viktig at vi står ved de vedtakene som har blitt fattet. Det er viktig at hovedprinsippene i pensjonsreformen ligger fast over tid, og at det er bred politisk oppslutning om reformen i Stortinget. Jeg mener at vi bør fortsette det som har vært suksesskriteriet så langt, nemlig å finne gode tverrpolitiske kompromisser, som er grundig utredet og forankret. Nettopp derfor ble det 12. juni i år oppnevnt et offentlig utvalg som har fått i mandat å evaluere pensjonsreformen. Utvalget skal blant annet se på gjennomføringen av regulering av alderspensjon under utbetaling og innretting av minstenivåene i alderspensjonen. Utvalget er sammensatt av representanter utpekt av partiene på Stortinget som enten direkte eller gjennom regjeringsdeltakelse, har stilt seg bak pensjonsreformen, samt fagpersoner med særlig kunnskap om pensjon og offentlig økonomi. Det er etablert et råd der partene i arbeidslivet, Pensjonistforbundet, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon og Finans Norge deltar og som skal følge og komme med innspill til arbeidet. For å sikre at yngre generasjoner er med på å utforme framtidens pensjonssystem deltar representanter fra ungdomspartiene i arbeidet gjennom et ungdomspanel.

Representantforslaget reiser en hel rekke spørsmål og vil ha vidtrekkende konsekvenser blant annet for statens utgifter, sammenhengene i pensjonssystemet, insentiver til å stå i arbeid og fordeling. Merutgiftene som følger av Representantforslaget vil innebære at om lag halvparten av effekten av pensjonsreformen på utgiftene til alderspensjon reverseres og det vil i tillegg kunne svekke insentivene til arbeid betydelig. Det er ikke tilrådelig å vurdere så fundamentale endringer gjennom et Representantforslag. Jeg mener at det ansvarlige er å avvende det beslutningsgrunnlaget vi får gjennom evalueringsutvalget, og deretter ha en grundig behandling på Stortinget.

Jeg viser til at det gjennom budsjettforhandlingene er enighet om at det i forbindelse med trygdeoppgjøret i 2021 tas utgangspunkt i at alderspensjonistene i 2021 får en vekst tilsvarende gjennomsnittet av lønns- og prisvekst dersom lønnstakerne anslås å få positiv realvekst, og ikke taper mer enn lønnstakerne dersom realveksten for lønnstakerne anslås å bli negativ. Dette tilsvarer for 2021 forslaget i Representantforslagets punkt 1. Enigheten gjelder 2021 og omfatter bare alderspensjon fra folketrygden under utbetaling. Øvrige ytelser som i dag reguleres som alderspensjon fra folketrygden, påvirkes ikke og de ordinære reguleringsbestemmelsene for alderspensjon endres ikke. Det er også enighet om å øke minste pensjonsnivå for enslige med 5000 kroner.

Når det gjelder selve Representantforslaget, vil jeg først kommentere forslagene enkeltvis, før jeg gjør en helhetlig vurdering. Jeg viser også til mitt svarbrev til Stortinget 30. november hvor jeg svarer på en rekke spørsmål knyttet til Representantforslaget.

Regulering av løpende pensjoner

Pensjonsforliket fra 2005 fastslo at alderspensjon under utbetaling skulle reguleres med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten. Grunnen til at Stortinget i 2009, etter forslag fra Regjeringen Stoltenberg II i Ot.prp. nr. 37 (2008–2009), sluttet seg til forslagene om at Stortingets vedtak fra 2005 om å regulere pensjoner med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten skulle gjennomføres ved å regulere med lønnsveksten og deretter gjøre et fast fradrag, var at man så at det ville gjøre det enklere å fastsette forholds- og delingstallene slik at uttaksreglene er nøytrale. Det faste fratrukket på 0,75 prosent var satt på bakgrunn av at det over tid ville gi samme resultatet som å regulere løpende pensjoner med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten.

Reallønnsveksten de siste årene har vært lavere enn den reallønnsveksten som skal til for at lønnsvekst fratrukket 0,75 prosent tilsvarer gjennomsnittet av lønns- og prisveksten. De første årene etter pensjonsreformen var det motsatt. Da var reallønnsveksten høyere enn det som skal til for at lønnsvekst fratrukket 0,75 prosent tilsvarer gjennomsnittet av lønns- og prisveksten. Hvordan reallønnsutviklingen blir framover er høyst uklar. Er det en ting vi har lært det siste halve året, er at det er vanskelig å spå om framtiden.

Flere etterfølgende år med negativ realutvikling for pensjonistene gjør at det er naturlig å vurdere alternativer til dagens regulering. Her vil regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten være et alternativ, men også et justert fast fratrukk kan være et alternativ. Å regulere løpende pensjoner med å gjøre fradrag med en fast faktor har systemfordeler

sammenlignet med å regulere løpende pensjoner med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten.

Et sentralt prinsipp i pensjonsreformen er valgfri pensjonsalder på nøytrale vilkår. Nøytrale vilkår betyr at samlet utbetaling av pensjon over livsløpet skal være uavhengig av uttaksalder. Nøytralt uttak sikres gjennom folketrygdens forholdstall og delingstall. Delingstallet er konstruert slik at forventet nåverdi av pensjonsutbetalingene er uavhengig av uttaksalder. At pensjonsbeholdningen reguleres med lønnsveksten, og de løpende pensjonsytelsene med lønnsvekst, deretter fratrukket 0,75 prosent, nøytraliseres av delingstallet. Delingstallene og forholdstallene kan fastsettes uten å måtte gjøre anslag på lønns- eller prisvekst, og en sikrer dermed samsvar mellom opptjent pensjon og pensjonsutbetalinger, uavhengig av hva lønnsutviklingen faktisk måtte bli i årene man mottar alderspensjon.

Folketrygden tilbyr ikke bare valgfri pensjonsalder fra 62 år, man kan også uten gebyrer stanse og ta opp igjen pensjonsutbetalingene på et senere tidspunkt. Videre kan man fritt kombinere alderspensjon med fortsatt arbeidsinntekt. En forutsetning for at denne fleksibiliteten skal fungere er en konsistent regulering av pensjonsbeholdningen og pensjonsytelsene. Man har tatt hensyn til at pensjonsytelsene reguleres 0,75 prosent svakere enn lønnsveksten (og pensjonsbeholdningen) når forholdstallene og delingstallene fastsettes. Det er dermed ingenting å tjene på å flytte pensjonsformuen mellom pensjonsbeholdning og pensjonsutbetaling knyttet til den årlige reguleringen i mai. Dersom pensjoner under utbetaling skal reguleres med et faktisk gjennomsnitt av lønns- og prisveksten, er det uklart hvordan man skal sikre konsistent regulering av pensjonsbeholdningen og pensjonsytelsene. Dersom reguleringen ikke er konsistent, kan den enkelte pensjonist som er yngre enn 75 år i noen år hente ut ikke ubetydelige gevinster ved å stanse eller gjenoppta alderspensjonen rundt 1. mai.

Dersom reguleringen gjennomføres ved et faktisk gjennomsnitt av årlig lønns- og prisvekst, og forholdstallene fortsatt skal fastsettes som i dag, vil uttaksreglene bare være nøytrale hvis reallønnsveksten faktisk blir 1,5 prosent. Dersom uttaksreglene ikke er nøytrale, vil ulike valg av uttaksalder kunne påvirke samlet forventet utbetaling for den enkelte, og også veksten i utgiftene til alderspensjon.

Dagens regler sikrer at det er et fast forhold mellom utviklingen i årlig alderspensjon etter uttak før 67 år og den årlige økningen i minste pensjonsnivå. Man kan derfor med sikkerhet fastslå hvem som har tilstrekkelig høy opptjening til å kunne få en årlig pensjon ved 67 år som minst tilsvarer minste pensjonsnivå. Dersom alderspensjon under utbetaling skal reguleres med et faktisk gjennomsnitt av årlig lønns- og prisvekst, vil man ikke lenger kunne være sikker på hvem som har tilstrekkelig høy opptjening til å ta ut pensjon før 67 år. Man må da enten operere med en sikkerhetsmargin, som vil innebære at færre vil få mulighet til å ta ut alderspensjon tidlig, eller risikere at alderspensjonen fra 67 år blir for lav.

Å gå bort fra et fast fratrekk og over til et system med regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten, vil altså ha betydelige systemmessige konsekvenser, som det er krevende å overskue og håndtere på en måte der en unngår utilsiktede konsekvenser. Dersom man endrer på reglene for regulering av løpende pensjoner, er det derfor behov å vurdere annet regelverk, blant annet hvordan delings- og forholdstallene skal fastsettes og

vilkåret for å ta ut alderspensjon før 67 år. En må vurdere hvordan levealdersjustering, nøytrale uttaksregler som gjør det mulig å fritt kombinere alderspensjon med arbeidsinntekt og regler for hvem som skal kunne ta ut alderspensjon før 67 år skal innrettes før man eventuelt beslutter å regulere alderspensjon på en annen måte enn i dag.

Gjennomføringen av regulering av alderspensjon under utbetaling er en sentral del av mandatet til utvalget som skal evaluere pensjonsreformen. Elementene i pensjonsreformen må ses i sammenheng. Oppfølgingen av utvalgets innstilling vil kunne legge til rette for et fortsatt bredt forlik om pensjonsreformens prinsipper, også reglene for regulering av pensjon.

Årlig opptrapping av minste pensjonsnivå

Representantforslaget innebærer en markert øking i minstenivåene. Et vesentlig høyere minstenivå enn i dag vil svekke arbeidslinja og forrykke balansen mellom minstesikringen og standardsikringen i folketrygden, og fordelingen mellom folketrygden og tjenstepensjonene.

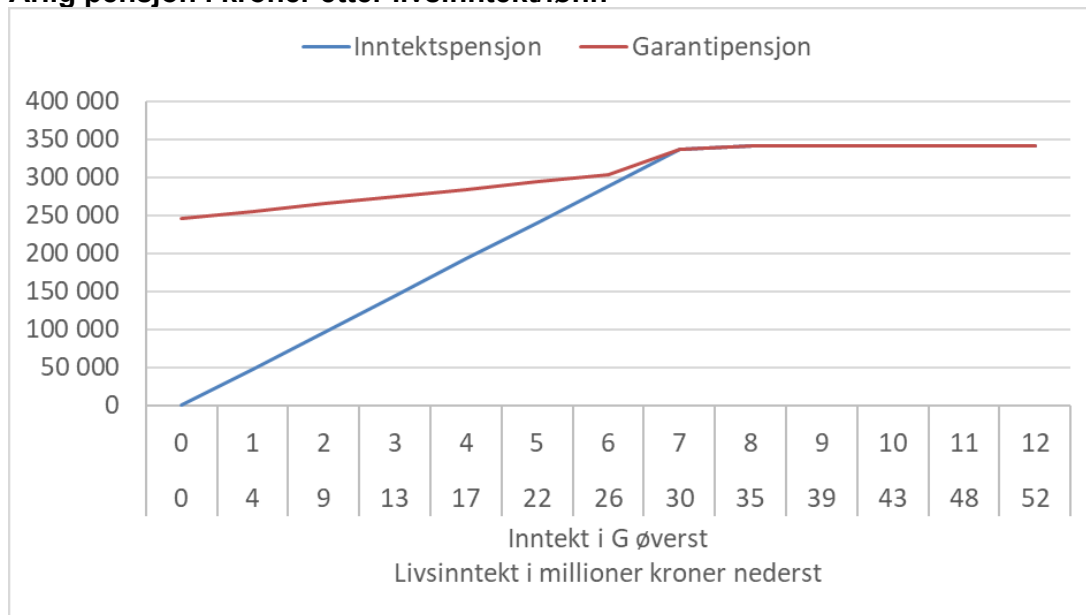
Nivået på minstepensjonen har betydning for arbeidslinja. Jo høyere minstenivå, desto mindre har mange pensjonsmessig igjen for å tjene opp pensjon av arbeidsinntekt. Et vesentlig høyere minstenivå enn i dag vil svekke sammenhengen mellom livslønnsinntekt og pensjon, som er et av de sentrale prinsippene i pensjonsreformen.

Økte minstenivåer vil medføre at færre oppfyller kravet for uttak av alderspensjon før fylte 67 år. Denne effekten vil være større jo større økningen i minstenivåene er. Et vesentlig høyere minstenivå enn i dag vil derfor føre til at klart færre får oppfylt pensjonsreformens prinsipp om en valgfri pensjonsalder fra 62 år. Beregninger fra Arbeids- og velferdsdirektoratet indikerer at en økning av minste pensjonsnivå til EU60 vil føre til at tilnærmet ingen uten rett til AFP vil oppfylle vilkåret for uttak fra 62 år (under 1 prosent født i 1963 eller senere), og svært få fra 63 år (rundt 5–10 prosent av de som er født i 1963 eller senere). Jeg viser for øvrig til mitt svarbrev til Stortinget 30. november hvor detaljene for disse beregningene framgår.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har anslått at de årlige merutgiftene i 2050 er om lag 47 milliarder kroner. Dette betyr at innsparingene av pensjonsreformen mer enn halveres (det vises til mitt svarbrev til Stortinget 30. november hvor detaljene for disse beregningene framgår). De direkte merutgiftene knyttet til økte pensjonsutbetalinger representerer kun en del av den økonomiske byrden som påføres fellesskapet.

Minst like problematisk er det at insentivene til arbeid svekkes, noe som igjen vil svekke finansieringsgrunnlaget for velferdsordningene. I figuren under illustreres sammenhengen mellom inntekt og pensjon ved 67 år dersom minstenivået øker til EU60. Blå linje viser opptjent inntektpensjon etter arbeidsinntekt, og rød linje viser samlet pensjon inkludert garantipensjon, der det er tatt hensyn til at garantipensjonen avkortes mot 80 prosent av inntektpensjonen. Figuren illustrerer beregninger for enslige i 1963-kullet.

Årlig pensjon i kroner etter livsinntekt/lønn

Som det går fram av figuren vil det være en svak sammenheng mellom livslønn og pensjon dersom minstenivået øker til EU60. En person som ikke har opptjent noe inntektpensjon vil få et pensjonsnivå på om lag 245 700 kroner. En person som har hatt en inntekt på for eksempel 6 G i 42 år, dvs. en livsinntekt på 26 millioner kroner, vil få en årlig pensjon på om lag 303 000 kroner, altså en differanse på om lag 57 300 kroner. Jeg synes ikke at dette gir en tilstrekkelig sammenheng mellom livslønnsinntekt og pensjon, som er et av de sentrale prinsippene i pensjonsreformen.

Jeg mener at det vil være både uansvarlig og usolidarisk å gå inn for store endringer i minstenivåene i alderspensjon fra folketrygden uten at konsekvensene er grundig utredet. Oppfølgingen av evalueringsutvalgets innstilling vil kunne legge til rette for et fortsatt bredt forlik om pensjonsreformens prinsipper, også minstenivåene.

Forhandlingsrett

Jeg vil advare mot forslaget punkt om at de årlige reguleringene skal fastsettes gjennom forhandlinger. Stortinget vedtok i 2009 at reglene for regulering av pensjon under opptjening og utbetaling skulle lovfestes. Reguleringen av pensjoner bør være en politisk beslutning som ligger fast over tid.

Representantforslagets punkt 3 om forhandlingsrett innebærer at midler mellom beregnet gjennomsnitt av lønns- og prisvekst og lønnsveksten gis til forhandling de årene dette er et positivt beløp. Det betyr i praksis at utgiftene blir som om løpende alderspensjon reguleres med lønnsvekst. At alderspensjonen reguleres lavere enn lønnsveksten er dagens pensjonisters bidrag til et bærekraftig pensjonssystem. Dersom dette bidraget benyttes til å øke minstenivået, vil bidraget i stedet bli en omfordeling mellom ulike grupper av dagens pensjonister. Hvis man skal opprettholde den samlede bærekraften i pensjonsreformen, og fjerner bidraget fra dagens pensjonister, vil bidraget fra framtidens pensjonister måtte øke tilsvarende.

Lovfesting gir trygghet og forutsigbarhet for verdiutviklingen i pensjonene, og for verdiutvikling av pensjon under opptjening. Dersom det åpnes for at verdiutviklingen av pensjoner under utbetaling skal bestemmes i årlige forhandlinger, vil tryggheten som ligger i lovfestingen opphøre. Personer som har tjent opp pensjon gjennom eget arbeid gjennom et langt arbeidsliv, vil ikke lenger kunne stole på at de kan forvente å få utbetalt dette som pensjonister. Deler av verdien av den opptjente pensjonen, som fordels som årlig pensjon over hele perioden som pensjonist, kan benyttes til å finansiere en høyere utvikling i minstepensjon for de som ikke har deltatt i arbeidslivet.

De som i dag en rekke organisasjoner som deltar i drøftingene om de årlige trygdeoppgjørene. Av disse er det bare Pensjonistforbundet/SAKO og SAFO som ønsker forhandlinger. Landsforbundet for offentlige pensjoner, Forsvarets seniorforbund, Seniorsaken, FFO, LO, Unio, YS og Akademikerne har ikke stilt krav om forhandlinger.

Sak om trygdeoppgjøret i vårsesjonen

Midlene som er nødvendig for å gjennomføre trygdeoppgjøret, bevilges fra og med 2016 i det ordinære budsjettet. Regjeringen har derfor sett det naturlig å legge frem trygdeoppgjøret som en egen sak i forbindelse med behandlingen av Prop. 1 S, slik at man får koblingen mellom trygdeoppgjøret og ordinær budsjettbehandling. Stortinget har da mulighet til å bevilge midler til pensjonister utover det som følger av den ordinære reguleringen. Dette er som kjent gjort i flere omganger. Regjeringen har med endret budsjetteringspraksis fra 2016 ikke ønsket å begrense Stortingets involvering i trygdeoppgjøret. Snarere tvert imot var hensikten med omleggingen å få en mer tydelig debatt om pensjonistenes inntektsutvikling ved å knytte diskusjonen mer direkte til behandlingen av statsbudsjettet, hvor også prioriteringer kan følges av bevilgninger gjennom forpliktende vedtak i Stortinget.

Pensjonistforbundet får plass i TBU

Jeg mener at Pensjonistforbundet ikke skal få plass i Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU), av flere grunner. TBU skal bidra til en koordinert lønnsdannelse og skape enighet om utgangspunktet for lønnsoppgjørene. Det er hovedorganisasjonene i arbeidslivet som deltar i TBU, de samme som i Kontaktutvalget. Hovedorganisasjonene representerer store medlemsgrupper, kan ta helhetshensyn og har en viktig rolle i koordineringen av lønnsoppgjørene.

Pensjonistforbundet representerer særinteresser i denne sammenhengen og har ingen rolle i lønnsdannelsen. Det er viktig å holde fast på en tydelig avgrensning av TBUs mandat og medlemmer med vekt på lønnsdannelsen for å sikre at utvalget kan utfylle sin funksjon.

I et felles brev til Arbeids- og sosialdepartementet går det klart fram at alle de åtte hovedorganisasjonene mener at dette forslaget bør avvises. I brevet pekes det på at en utvidelse av TBUs mandat og aktører kan bidra til å hemme TBUs oppgaveløsning, frontfagsmodellen og den samlede kollektive hensiktsmessigheten i den økonomiske politikken.

Jeg vil minne om at pensjonistene er indirekte representert i TBU gjennom at arbeidstakerorganisasjonene i TBU har mange medlemmer som er pensjonister. Disse organisasjonene

deltar også i trygdedrøftingene. Pensjonistforbundet har dessuten god mulighet for å gjennomgå lønnsutviklingen gjennom sin deltakelse i trygdedrøftingene og forberedende møter.

Kvartalsvise møter mellom pensjonistenes organisasjoner og regjeringen

Regjeringen er opptatt av bred involvering. Pensjonistenes organisasjoner har allerede mange kontaktpunkter med regjeringen sammenlignet med andre grupper som påvirkes av statsbudsjettet. Pensjonistenes organisasjoner har to årlige møter med arbeids- og sosialministeren, der pensjon og øvrige saker av interesse kan løftes og drøftes, og der andre berørte departementer også deltar. Pensjonistorganisasjonene fremmer sine krav, departementene kommenterer kravene og vurderer dem blant annet i de ordinære budsjettprosessene. I tillegg er det tre møter i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene. Pensjonistforbundet deltar også i rådet til utvalget som skal evaluere pensjonsreformen.

Jeg er ikke prinsipielt avvisende til at møtene mellom pensjonistenes organisasjoner og regjeringen organiseres på en annen måte og med en høyere frekvens enn i dag.

Samlet vurdering

Jeg mener at endringer i pensjonssystemet må skje på bakgrunn av brede politiske kompromisser som kan stå seg over tid, basert på grundige utredninger av virkninger på statsfinanser, arbeidsinsentiver, fordelingseffekter og sammenhenger i velferdssystemet mellom pensjons- og trygdeytelser. Dagens pensjonssystem er basert på brede politiske forlik i 2005, 2007 og lovvedtak i 2009.

Det var før sommeren bred politisk enighet om nedsettelse av et offentlig utvalg som skal evaluere pensjonsreformen, der representanter fra alle politiske partier som gjennom vedtak i Stortinget eller regjeringsdeltagelse har stilt seg bak pensjonsreformen deltar.

Regjeringspartiene og FrP har gjennom budsjettforhandlingene blitt enige om økt alderspensjon fra folketrygden i 2021. Det sikrer at alderspensjonistene i 2021 ikke taper kjøpekraft dersom lønnskaterne har positiv realvekst og det sikrer at alderspensjonistene ikke taper mer enn lønnskaterne dersom realveksten for lønnskaterne er negativ. Enigheten gjelder 2021 og omfatter bare alderspensjon fra folketrygden under utbetaling. Det er også enighet om å øke minste pensjonsnivå med 5 000 kroner for enslige.

En eventuell varig omlegging av reglene for regulering av alderspensjon fra folketrygden og ytterligere justeringer i minstenivåene i folketrygden bør skje basert på den kunnskapen og de tilrådingene som framkommer i utvalgets innstilling.

Jeg mener, både på prinsipielt grunnlag og på grunn av de økonomiske konsekvensene, at Representantforslaget bør avvises. Prinsipielt mener jeg at større endringer i pensjonsregelverket må skje gjennom en grundig prosess som er godt utredet og forankret, ikke gjennom et representantforslag med begrenset mulighet for utredning. Gitt at prioriteringene gjennom statsbudsjettene er forventet å bli tøffe i årene framover, mener jeg det vil være usolidarisk i et generasjonsperspektiv å lempe en så stor regning over på neste generasjon.

Et robust og forutsigbart pensjonssystem er avhengig av at hovedprinsippene i pensjonsreformen ligger fast over tid. Da må både den økonomiske og den sosiale bærekraften i pensjonssystemet ivaretas, samtidig som også eldre arbeidstakere må ha insentiver til å stå i arbeid.

Vi vil ikke lykkes med å oppnå et bærekraftig system dersom vi stadig gjør om på tidligere vedtak så snart innsparingstiltakene begynner å virke. Et økonomisk og sosialt bærekraftig pensjonssystem er den beste garantien for å sikre pensjonene også for framtidens pensjonister. Vi vil ikke lykkes med dette om vi fortsetter å skyve regningen foran oss.

Henrik Asheim

